

Цзінь Лулу,
аспірантка кафедри теорії і методики дошкільної освіти,
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,
вул. Старопортофранківська, 26, м. Одеса, Україна

ДЕТЕРМІНАНТИ ФОРМУВАННЯ КИТАЙСЬКОМОВНОЇ ЛІНГВОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ

Стаття присвячена проблемі формування китайськомовної лінгвокультурної компетентності учнів початкових класів в умовах сучасної середньої школи України. У статті визначено детермінанти формування означеної компетентності; проаналізовано філософсько-педагогічні засади формування китайськомовної лінгвокультурної компетентності учнів початкових класів; визначено базові засоби формування досліджуваної компетентності.

Ключові слова: китайськомовна лінгвокультурна компетентність, учні початкових класів, середня школа, художні твори.

На сучасному етапі освітнього, культурного і соціально-економічного розвитку суспільства проблема оволодіння культурою мовленнєвого спілкування, зокрема іншомовного, постає злободенно, незалежно від сфери професійної діяльності будь-якого його представника. Це зумовлено вимогами, що висувуються суспільством і державою до сучасних спеціалістів, і необхідністю грамотно, переконливо й аргументовано висловлювати свої погляди й думку іноземною мовою, враховуючи при цьому національну специфіку співрозмовника.

Інтеграція України до європейських і східних країн передбачає наявність у фахівця будь-якої сфери загальнокультурних цінностей та планетарного мислення. Навчання розуміння ролі спілкування у житті людини, механізмів кодування й алгоритмів декодування інформації, донесення її контенту до реципієнта, трансформація загальнолюдських, суспільно значущих цінностей в особистісні – все це слід починати в дитинстві задля здійснення планомірного природного відсторонення юних громадян України від застарілих стереотипів і норм комунікативної поведінки у формат нових стратегічно значущих складників сучасної міжкультурної комунікації. Таке мислення сприяє усвідомленню як цілісного, взаємопов'язаного та взаємозумовленого інтегрованого явища.

З іншого боку, толерантне сприймання розбіжностей між суспільно-історичними надбаннями національних спільнот пояснює потребу в безконфліктному міжкультурному діалозі, що згодом охоплює різні сфери нашого життя, особливо пріоритетні вектори розвитку сучасної освіти, прискорює процес гуманітаризації освіти, зокрема необхідність опанування іноземних мов. Саме полікультурне й багатомовне європейське співтовариство зумовлює обов'язкове знання двох-трьох іноземних мов кожною молодою людиною.

Водночас попри загальноєвропейські тенденції іншомовної підготовки все більшої популярності набирають східні мови, зокрема китайська. Це пов'язано, насамперед, із політично-економічними світовими процесами; роллю Китаю на ринку світу;

програмами «Один пояс – один шлях», «Новий шовковий шлях» тощо, ініційованими Урядом КНР з метою орієнтації на співпрацю з країнами Заходу й Америки; динамічністю реалізації Міжнародних освітніх проектів «Інститут Конфуція» за межами КНР. Результативність досягнень Китаю зумовлює необхідність порозуміння із цією багаточисельною нацією, її мовою і культурою. Саме з цієї перспективи проблема іншомовної підготовки школярів у контексті формування лінгвокультурної компетентності в царині китайської мови на початковому рівні загальноосвітньої школи набуває актуальності. Попри популярність китайської мови в Україні як третьої іноземної після англійської і німецької мов, констатуємо значущість китайськомовних художніх творів як джерела культурної спадщини народу Піднебесної. У зв'язку з цим **метою** статті є виявлення детермінантів формування китайськомовної лінгвокультурної компетентності учнів початкових класів в умовах сучасної середньої школи України, що передбачає розв'язання таких **завдань**:

1. проаналізувати філософсько-педагогічні засади формування китайськомовної лінгвокультурної компетентності учнів початкових класів;
2. визначити базові засоби формування досліджуваної компетентності.

Упродовж останніх років розробкою методик, спрямованих на формування лінгвокультурної компетентності учнів початкових класів загальноосвітніх шкіл засобами китайськомовних художніх творів, не було досліджено ні вітчизняними ні зарубіжними науковцями. Відтак, на сьогодні не розроблено такої системи вправ, що сприяє розвитку вищезазначеної компетентності.

У сучасній методиці (О. Березюк, Л. Глазунова, О. Дубасенюк, Т. Маркова, А. Мельчинськ, О. Опредьянська, Л. Синюкова, О. Смірнова, Ю. Хаюк, А. Ярош, І. Яцик та ін.) особливу увагу приділяють вивченню змістових компонентів загальнокультурної, полікультурної та естетичної компетентностей майбутніх фахівців у сучасному освітньому просторі.

На сьогодні розкрито теоретико-методологічні засади формування лінгвосоціокультурної компетентності майбутніх філологів у працях таких учених, як-от: А. Богуш, Ф. Бацевич, Н. Бориско, В. Борщева, І. Голуб, І. Зимня, В. Костомаров, Ю. Кузьменко, О. Попова, О. Соловова, Е. Хірш, Л. Черноватий та інші.

Ряд відомих учених традиційної вітчизняної і зарубіжної лінгводидактичної школи (О. Бігич, Є. Верещагін, Л. Добровольська, О. Квасова, Р. Мартинова, Л. Морська, С. Ніколаєва, В. Сафонова, О. Склярєнко, А. Соломаха, О. Гарнопольський, С. Шукліна та ін.) дослідили питання формування лінгвосоціокультурної компетенції у майбутніх учителів іноземних мов.

Проблемі формування лінгвокультурної компетенції учнів загальноосвітніх шкіл засобами іноземної мови, зокрема англійської, присвячено чимало праць українських і зарубіжних науковців (І. Бронетко, М. Дука, А. Олянич, О. Романюк, Н. Теличко, А. Хуторської та ін.).

Серед розповсюджених засобів формування лінгвосоціокультурної компетенції учнів загальноосвітніх шкіл учені (Н. Гальскова, Є. Ісаєв, В. Карташова, О. Квасова, М. Кушніров та ін.) визначають художні автентичні твори.

Означені дослідження не вичерпали весь потенціал процесу навчання лінгвосоціокультурної компетенції (і компетентності) учнів загальноосвітніх шкіл. Поза увагою дослідників залишилася, з одного боку, проблема розвитку лінгвокультурної компетентності школярів через навчання китайської мови; з іншого – недооцінювання методами значущості китайськомовних художніх творів як джерела культурного надбання Китаю. Отже, запропонуємо один із варіантів розв'язання означеної суперечності.

Відомо, що китайці з давніх давен дотримуються філософських постулатів видатних китайських мисливців і цілих династій таких, як-от: Шан і Чжоу, Цуньцю та Чжаньго, Хань, Вей, Цзінь, Суй і Тан, Сун і Мінь, а також Цін. «Благодій» (етично-моральне виховання, в центрі якого перебуває «людинолюбство», «підпорядкування старшому поколінню»), відповідно до конфуціанства, є базовою конституантою менталітету етнічних китайців. Китайська філософсько-педагогічна галузь охопила засади провідних філософських теорій, серед яких виокремлюють: – конфуціанство (прихильниками давньокитайської філософської школи є Кун Цю / Кунфу-цзи (Конфуцій), Цзи-си, Мен Ке, Сунь Цин та інші); – моїзм (творець – Мо Ді, його послідовниками вважають Сянлі, Сянфу, Ден Ліня); – даосизм (виникнення «фруху» пов'язано з ім'ям Лао-цзи, школами Сунь Цзяня та Інь Веня, а також Чжуан Чжоу) [3]. Саме тому вивчення українськими школярами сутності філософських теорій Китаю, починаючи з початкової школи, сприяють полегшенню пізнання специфіки культури, історії, традицій Піднебесної з подальшим опануванням китайської мови.

З огляду на вищезазначене, серед філософсько-педагогічних детермінантів формування китайськомовної лінгвокультурної компетентності учнів початкових класів у середній школі України визначаємо вчення китайського філософа Конфуція (551–479 рр. до н. е.), який проповідував ідеальні стосунки між людьми в сім'ї та в державі через концепцію ідеальної людини, якій притаманні гуманність, почуття обов'язку, повага до старших, любов до людей, скромність, справедливість, стриманість тощо. Відзначимо, що наразі положення Конфуціанства і потреби сучасного українського суспільства суголосні, тобто основою соціального устрою мають бути моральне самовдосконалення індивіда й дотримання норм етикету, залежність мети державного управління від інтересів народу. Серед ключових постулатів концепції Конфуція в контексті дослідження виокремлюємо такі:

1. правило поведінки й морального перевиховання;
2. оволодіння знаннями через навчання;
3. значення повторення вивченого матеріалу;
4. «взаємовідношення» між знаннями і діями.

Вважаємо за доцільне втілювати провідні ідеї із згаданих просвітницьких векторів у тексти вправ, тренінги для вчителів китайської мови та позааудиторну діяльність учнів початкової школи.

Правило поведінки й морального перевиховання складає фундамент ефективного виховання й навчання, в центр якого покладено «людинолюбство», оскільки «прищеплювання» цього добродія людині відповідає функції виховних завдань закладу освіти. На думку Конфуція, зміст поняття «людинолюбства» містить два складника – «великодушність» і «милість» [Лунь юй, гл. 1]. Ці риси характеру також мають своє відображення в поведінці літературних героїв багатомовної китайської художньої поезії і прози. Засобами актуалізації цього правила виступають праці Конфуція.

Оволодіння знаннями через навчання. Представники сучасної освіти Китаю поділяють погляд Конфуція стосовно знань: «Ті, хто володіють знаннями від народження, стоять вище всіх; ті, хто володіють знаннями завдяки навчання, йдуть за ними; ті, хто почали навчання, тому що опинилися в скрутному становищі, йдуть за ними; ті, хто опинилися в скрутному становищі, не навчаються, стоять нижче всіх серед народу» [Лунь юй, гл. 1]. На початку шкільної освіти завдяки творам Конфуція учні спроможні усвідомити значення «знань, що були здобути завдяки навчання», у протиставленні із «знанням від народження». Вивчаючи фабульні тексти Конфуція педагогічної спрямованості, школярі адаптуються до китайського формату пізнання, що здійснюється через наполегливий труд (особливо у сфері вивчення китайської мови). Світоглядне й країнознавче виховання учнів молодшої школи також має всі підстави реалізуватися в конфуціанському «фреймі»: «слухати багато дещо; обирати з того, що прослухав, найкраще й дотримуватися цього; бачити багато дещо й запам'ятовувати побачене, оскільки

мудрість, здібності й розум здобуваються через подібне навчання».

Значення повторення вивченого матеріалу. Попереднє ознайомлення учнів із філософсько-освітніми складниками культури Китаю полегшує оволодіння складним накресленням китайських ієрогліфів. Вивчення китайської ієрогліфіки засновується не тільки на «технічних» навичках відтворення графіки, але й на осмисленні самої ідеї складу, змістових компонентів та вимовного боку ієрогліфа (хань цзи). Погоджуємось з О. Поповою, що невід'ємною умовою успішного засвоєння китайської мови є практика домашнього читання і виконання вправ, спрямованих на відтворення змісту автентичних художніх текстів і вираження власних думок стосовно певних ситуацій з аргументацією позиції студента / учня [3]. З іншого боку, підтримуємо концепцію Конфуція, який доречно відзначив: «Читання книг без міркування прочитаного матеріалу не дає ніяких результатів, а мислення без читання книг тільки стомлює»; «навчання є основою мислення, мислення є поглибленням вивченого матеріалу, навчання і мислення однаково важливі й корисні один для одного».

«Взаємовідносини» між знаннями і діями.

Результат практичної реалізації знань, незалежно від освітнього ступеня, є, свого роду, показником навченості / не навченості певного аспекту, саме тому зміст дії сигналізує про рівень засвоєння навчального матеріалу учнями / студентами. Лінгвістично-коректне використання культурно-художнього скарбу Китаю є кінцевою метою морально-естетичного виховання школяра, зокрема на початковому етапі навчання в середній школі

ЛІТЕРАТУРА:

1. Абрамов А. И. Философия. Энциклопедический словарь // А. И. Абрамов, С. С. Аверинцев, С. С. Алешин. – Издательство «Гардарики». – 2006. – 1072 с.
2. Попова О. В. Перекладач-східнознавець: філософсько-педагогічна парадигма професійно-мовленнєвої підготовки у вищому педагогічному навчальному закладі України / О. В. Попова // Science and Education A New Dimension. – Pedagogy and Psychology, Issue 10. – Budapest, 2013. – P. 117–123.
3. Попова О. В. Професійно-мовленнєва підготовка майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти: [монографія] / О. В. Попова. – Одеса: Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського; Одеська міська типографія, КП, 2016. – 660 с.
4. The Cambridge history of Chinese literature / edited by Kang-i Sun Chang and Stephen Owen. – Cambridge, UK; New York: Cambridge University Press, 2010. – Vol. 1. – 711 p.

Цзинь Лулу,

*аспірантка кафедри теорії та методики дошкільного образования,
Государственное учреждение «Южноукраинский национальный
педагогический университет имени К. Д. Ушинского»,
ул. Старопортофранковская, 26, г. Одесса, Украина*

ДЕТЕРМИНАНТЫ ФОРМИРОВАНИЯ КИТАЕЯЗЫЧНОЙ ЛИНГВОКУЛЬТУРНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННОЙ СРЕДНЕЙ ШКОЛЫ

Статья посвящена проблеме формирования китаеязычной лингвокультурной компетентности учащихся начальных классов в условиях современной средней школы Украины. Несмотря на популярность китайского языка в Украине в качестве третьего иностранного после английского и немецкого языков, констатируем значимость китайских художественных произведений как источника культурного наследия народа Поднебесной. В связи с этим целью статьи является выявление детерминант формирования

китаєязычної лінгвокультурної компетентності учасників початкових класів в умовах сучасної середньої школи України.

В статті проаналізовані філософсько-педагогічні основи формування китаєязычної лінгвокультурної компетентності учасників початкових класів: вчення китайського філософа Конфуція. Серед ключових постулатів концепції Конфуція в контексті дослідження виділяємо наступні: 1) правило поведінки і морального виховання; 2) оволодіння знаннями через навчання; 3) значення повторення вивченого матеріалу; 4) «взаємозв'язки» між знаннями і діями.

Сполучення просвітницьких ідей Конфуція і досягнень художньої літератури Піднебесної сприяють позитивному формуванню лінгвокультурного досвіду учасників початкових класів в контексті інтеграції програмного матеріалу в області навчання іноземною мовою і рідною мові. Іншим вектором всебічного формування досліджуваної компетентності учасників початкових класів вважаємо етнічну поезію і прозу естетичного і соціального напрямку, а саме: • лірика давнього Китаю; • описи природи; патріотизм.

Таким чином, детермінантами формування китаєязычної лінгвокультурної компетентності учасників початкових класів в умовах сучасної середньої школи визначаємо філософсько-педагогічний, естетичний і соціальний досвід китайського народу, втілений в художніх літературних творах Конфуція і творах провідних китайських поетів і прозаїків різних епох становлення Піднебесної. Перспективним вважаємо подальше дослідження стану навчальних матеріалів, що сприяють формуванню китаєязычної лінгвокультурної компетентності учасників початкових класів загальноосвітніх шкіл України.

Ключові слова: китаєязычна лінгвокультурна компетентність, учасники початкових класів, середня школа, художні твори.

Jin Lulu,

*Postgraduate student at the Department of Theory and Methods of
Preschool Education,*

*State institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky»,
26, Staroportofrankovskaya Str., Odessa, Ukraine*

DETERMINANTS FOR THE FORMATION OF THE CHINESE LINGUO-CULTURAL COMPETENCE OF PRIMARY SCHOOL PUPILS UNDER CONDITIONS OF MODERN SECONDARY SCHOOL

The article is devoted to the problem of the formation of the Chinese linguo-cultural competence of primary school students under conditions of the modern Ukraine's secondary school. Despite the popularity of the Chinese language in Ukraine as the third foreign language after English and German, we highlight the importance of Chinese artistic works as a source of cultural heritage of the people living in the Celestial Empire. In this regard, the aim of the article is to identify the determinants for the formation of the Chinese linguo-cultural competence of primary school pupils under conditions of modern secondary school.

Some philosophical and pedagogical foundations for the formation of the Chinese linguo-cultural competence of primary school pupils have been analysed in the article: the teaching of the Chinese philosopher Confucius. Among the key postulates of his concept in the context of the study, we distinguish the ones, as follows: 1) the rule of behaviour and moral re-education; 2) mastering knowledge through training; 3) the value of the revision of the before studied material; 4) the «relationship» between knowledge and actions.

The combination of the enlightenment ideas introduced by Confucius as well as the Celestial Empire's fiction contribute into the productive formation of the primary school students' linguistic and cultural experience in the context of the program material integration in the field of teaching foreign and native languages. Another vector of the all-round formation of the studied competence of primary school students is ethnic poetry and prose possessing aesthetic and social characteristics, to be more precise: • the lyric poetry of ancient China; • descriptions of nature; • patriotism.

Thus, the philosophical-pedagogical, aesthetic and social experience of the Chinese people, embodied in Confucius's literary works and the works of the leading Chinese poets and prose writers living in different epochs of China's history, is considered to be the determinants for the formation of the Chinese linguo-cultural competence of primary school pupils under modern secondary school conditions.

The perspectives of further research are seen in the study aimed at determining the state of educational materials which contribute into the formation of the Chinese linguo-cultural competence of primary school pupils within Ukrainian's secondary schools.

Key words: Chinese linguo-cultural competence, primary school pupils, secondary school, artistic works.

Подано до редакції: 1.12.2017 р.

Рекомендовано до друку: 14.12.2017 р.

Рецензент: д.пед.н., професор А. М. Богуш